

INLEIDING

TONEELGROEP DE APPEL SPEELT IN HAAR EIGEN
THEATER

PEER GYNT

In deze digitale lesbrief willen we je voorbereiden op het bijwonen van de voorstelling. Daarnaast bieden we je fantasierijke opdrachten die samenhangen met het creatieve proces dat van een tekst een voorstelling maakt. Overleg met je docent welke opdracht(en) je gaat maken.

Tenslotte biedt deze brief je een aantal mogelijkheden om de voorstelling te overdenken. Veel plezier met de voorstelling en met deze lesbrief.

INHOUD LESBRIEF:

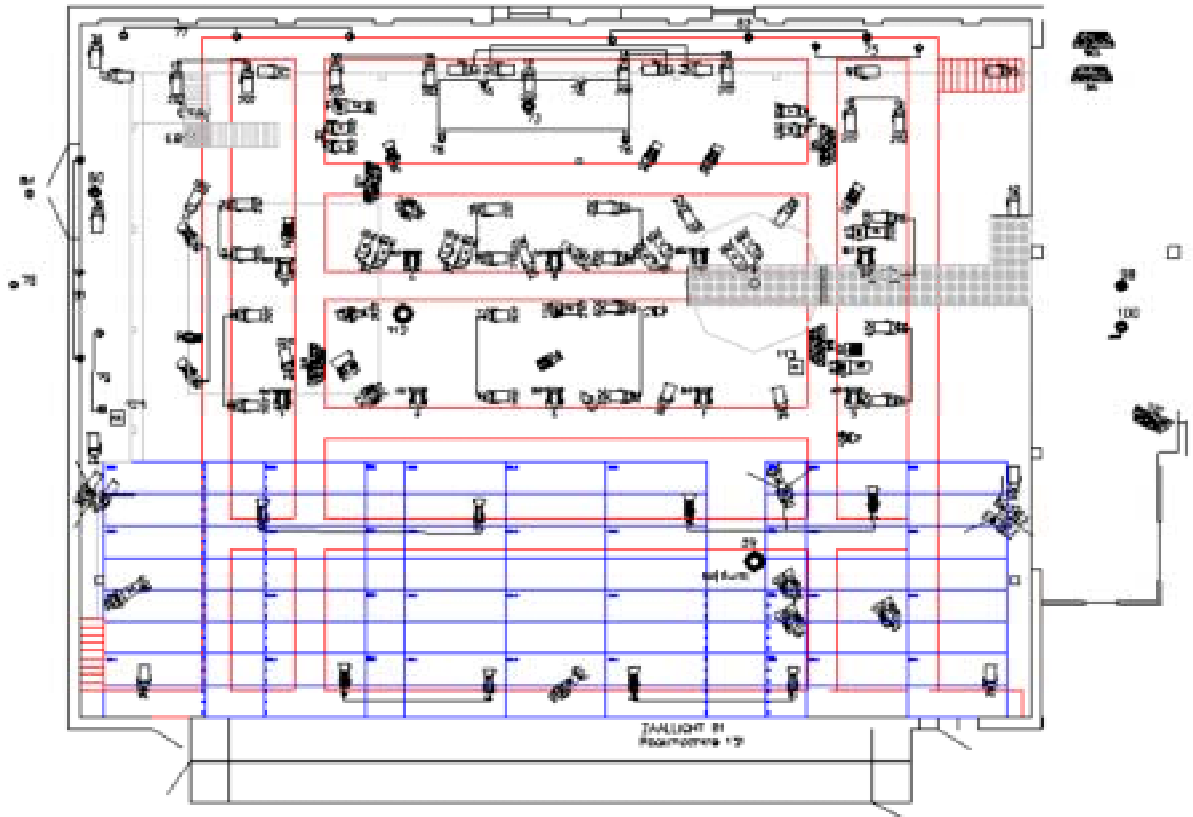
1. INTRODUCTIE	beeldmateriaal voorbereiding. gedragsregels
2. ACHTERGRONDEN	het verhaal de schrijver Henrik Ibsen volksverhalen en Peer Gynt Peer Gynt en de muziek
3. OPDRACHTEN	muziek aankleding poster zelf acteren
4. ACHTERAF	recensie schrijven Peer Gynt quiz reageer digitaal. kijkwijzer

Introductie:

LICHT

DECOR

KOSTUUMS

Het lichtplan voor de voorstelling *Peer Gynt*. Het lichtplan van een voorstelling wordt gemaakt door de ontwerper in samenwerking met de regisseur van het stuk. Dit lichtplan is ontworpen door Henry van Niel.

De hele zaal is decor.

trappen

zijkant decor

hoek decor beneden

hoek decor boven

En wat je normaal niet ziet.

kleedkamer

kap-/schminktafeltjes

kleine kleedkamer

onder de tribune

Gedragsregels

Elke voorstelling is anders. Niet omdat de spelers ineens wat anders gaan doen dan in de repetities is afgesproken, maar wel omdat het samenzijn met publiek een voorstelling beïnvloedt. Een voorstelling kan vleugels krijgen als het publiek op een goede manier meeleeft met wat er op het toneel gebeurt. Een voorstelling kan ook 'doodvallen', wanneer de spelers het gevoel hebben dat ze alleen voor zichzelf aan het spelen zijn. Er zijn meer mensen dan jij en je groep die van de voorstelling willen genieten en die willen niet gestoord worden door hinderlijk gedrag.

Natuurlijk is het voor jou overbodig, maar er zijn nog altijd leerlingen die niet goed weten, hoe je je moet gedragen tijdens een voorstelling.

Daarom de regeltjes nog even op een rijtje:

- alle telefoons zijn voor de voorstelling uitgezet;
- geen foto- en/of video-opnamen maken;
- geen gesprekken voeren of grappen gaan maken tijdens de voorstelling;
- lachen mag, graag zelfs, als het stuk daar aanleiding toegeeft;
- geen alcohol. Niet in de zaal, maar ook niet vooraf;
- niet roken in de zaal;
- toiletbezoek tijdens de voorstelling is niet mogelijk;
- ga geen aantekeningen maken tijdens het spel. Je leidt jezelf en anderen af.

PEER GYNT

In het eerste deel zien we Peer als jongeman. Hij ontvlucht de werkelijkheid in de fantasie. De (volks)verhalen zijn voor hem werkelijkheid met zichzelf in de heldenrol. In Noorwegen is Peer nu uitgegroeid tot een volksheld.

Ibsen schreef in een brief dat hij zich had laten inspireren door de verhalen over een boer die echt bestaan had. In de streek waar deze woonde, wordt nu jaarlijks een Peer Gyntfestival gehouden.

En ze eren hem met een beeld.

Hiernaast zie je Peer afgebeeld boven op de rug van een rendier als een stoere bokkenrijder.

In het dorp mogen ze hem niet. Hij stoort zich aan niemand en doet waar hij zin in heeft. Zo rooft hij een bruid vlak voordat zij ging trouwen met de man die haar vader had uitgezocht. Hij vrijt met haar maar wil daarna niets meer van haar weten. Zij is haar goede naam kwijt, zijn moeder Aase zal de gevolgen ondervinden. Peer gaat intussen op zoek naar een volgend avontuur.

Bij de trollen mag hij met de prinses trouwen, maar als hij zich moet gaan gedragen als een echte trol, vecht hij zich vrij.

Eén meisje echter, Solvey, accepteert hem zoals hij is. Zij wil voor altijd bij hem zijn. Maar de dorpelingen en de trollen zitten achter hem aan. Met een smoes verlaat hij Solvey en vlucht.

In het tweede gedeelte zien we Peer in Marokko als een zeer rijke vijftiger. Hij heeft schatten verdiend met de slavenhandel. Door goedgelovigheid en onbezonnenheid verliest hij in korte tijd, na allerlei avonturen, al zijn geld en bezittingen.

Als oude man keert hij tenslotte terug naar Noorwegen. Hij beseft dat hij altijd verschillende rollen heeft gespeeld. Terwijl hij een ui pelt, ziet hij elke schil als een van de types die hij geweest is. Maar de ui bestaat alleen maar uit schillen, de ui heeft geen kern. Dan beseft Peer dat hij ook zo is. Hij heeft geen 'zelf', hij is een niemand.

Toch blijkt Solvey nog altijd op hem te wachten. In haar armen vindt hij dan eindelijk rust.

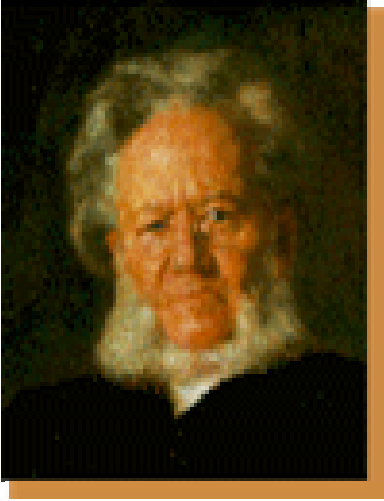
Opdracht

Vooraf

Schrijf acht belangrijke onderwerpen op waarvan jij denkt dat ze het leven de moeite waard maken.

Achteraf

- welke van de acht heeft Peer verkregen en welke niet?
- hoe gaat hij met deze waardevolle zaken om?
- welke les(moraal) wil de voorstelling ons leren?
- mee eens of niet?

Henrik Ibsen

Henrik Ibsen leefde van 1828 tot 1906. Zijn betekenis voor het Europese toneel is even groot als die van William Shakespeare.

Ibsen wilde realisme op het toneel. De acteurs moesten als echte mensen reageren op wat hen overkwam. Dat was ongebruikelijk. De stukken uit die tijd speelden zich voornamelijk af in hogere kringen, de acteurs hanteerden een speelstijl, waarbij het stemgebruik en de uitbeelding van gevoelens heel overdreven waren (in onze ogen). Hij wilde met zijn stukken iedereen bereiken, niet alleen de elite.

Ook wilde hij zijn publiek laten nadenken over wat een mens tot zijn daden brengt, waarom hij leeft zoals hij leeft en niet

gehoor geeft aan zijn grote gevoelens en dromen.

De laatste 7 jaar van zijn leven kon Ibsen door ziekte niet meer schrijven. Daarvoor had hij 50 jaar van zijn leven aan zijn schrijfkunst gewijd. Hij had armoede gekend en veel tegenwerking ondervonden. Maar uiteindelijk werd hij overal in Europa bewonderd om zijn werk.

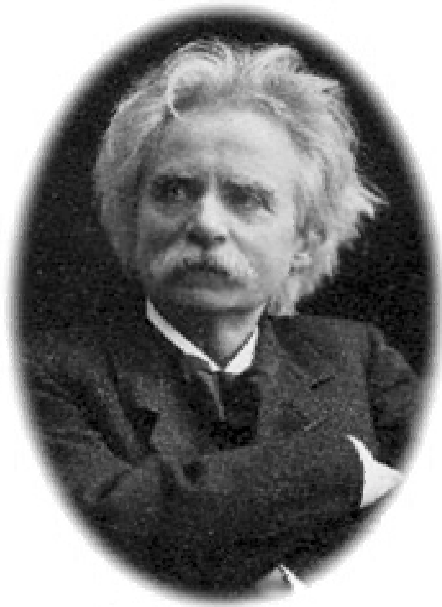
Hij veranderde het toneel wezenlijk. Zijn stukken waren niet braaf en amuserend, maar gingen weer ergens over. Hij hield de burgerij een spiegel voor, waarin het niet prettig kijken was. Hij liet zien wat er mis kan gaan tussen de mensen en in de mens als individu.

In Ibsen's drama's leven gewone mensen hun gewone leven. Plotseling beseffen ze dat ze een rommeltje van hun bestaan hebben gemaakt. Ze beseffen dat ze afgedwaald zijn van wat ze werkelijk wilden met hun leven.

Bij voorkeur plaatst hij zijn drama's in typische kleine kustplaatsjes in Noorwegen. Daar heersen tradities, normen en regels die een individu in een keurslijf stoppen. Daar gaat het om de buitenkant. Daar wordt men geleefd. Daar is men bang voor de goede naam. Daar is een natuurlijk en vrolijk leven taboe.

Achteraf

- in welke scènes zie je duidelijk dat de personages vast zitten aan normen en regels en elke afwijking daarvan afkeuren?
- hoe beoordeel je het gedrag van Peer? Is hij niet meer dan een ondeugd? Of een rebel? Of een egoïst? Motiveer je keuze.

EDWARD GRIEG

Ibsen vroeg de componist Grieg om muziek te schrijven voor zijn stuk *Peer Gynt*.

Zijn oog was op Grieg gevallen omdat deze graag volksliedjes in zijn composities verwerkte.

Dat paste mooi bij het stuk over Peer, waarin heel wat volksverhalen verwerkt zitten.

Later bewerkte Grieg de muziekstukken voor dit stuk tot een suite: de Peer Gynt Suite.

Als je goed luistert, hoor je de natuur terug in de klanken: de opkomende zon, de vogels, het ruisen van de bomen.

Heel mooi is de muziek die hij schreef voor de ontroerende scène waarin de Peers' moeder sterft: Aase's dood.

Het verhaal van Peer heeft vele theatermakers geïnspireerd. Het stuk is een uitdaging met zijn vele rollen en plaatswisselingen. Ook choreografen hebben meermalen Peers' verhaal in balletvorm verteld. Vaak gebruikten zij Griegs' muziek daarvoor. Soms lieten zij speciaal nieuwe muziek voor hun choreografie schrijven.

Zo heeft Alfred Schnittke, een moderne componist, ook *Peer Gynt* als compositie op zijn naam staan. Luister eens hoe hij Aase's dood in tonen vangt.

Toneelgroep De Appel heeft je jonge musicus Bo Koek opdracht gegeven de muziek bij haar *Peer Gynt* samen te stellen

Opdracht

Vooraf

Beluister de Peer Gynt Suite van Edward Grieg: Aase's dood en ditzelfde stuk uit *Peer Gynt* van Alfred Schnittke.

Lees de bijpassende scène.

Benoem de verschillen.

Geef aan welke muziek je passender, dramatischer, aangrijpender vindt en leg uit waarom.

Achteraf

- hoe vond je de scène zoals De Appel die speelde? Ontroerend of niet?
- welke middelen gebruikten ze om de scène dramatisch/ontroerend te maken?
- wat vond je van de muziek die De Appel bij de voorstelling gebruikt?
- heb je fragmenten van de oorspronkelijke muziek van Grieg herkend?

TROLLEN

In veel volksverhalen komen wezens voor die in duisternis leven en een kruising zijn tussen mens en dier. Die monsters vertegenwoordigen het kwade. De verhalen over hen willen de mensen waarschuwen: niet alleen donkere bossen of grotten in te trekken, want dan kan je een prooi worden van deze akelige schepsels.

Ibsen benoemt het kwaad in de mens vaak als demonen of trollen. Trollen komen in de Noorse verhalen voor. Ze zijn lelijk en hebben een dikke staart. En zoals het vaak gaat met monsters uit verhalen, zijn ook zij langzamerhand in de kinderkamer verschenen als een soort lelijke maar toch wel lieve knuffels.

In *Peer Gynt* lijkt de prinses in het groen, dochter van de Trollenkoning, aantrekkelijk. Maar als Peer zich laat verleiden om met haar te trouwen en zich te laten omvormen tot trol, komt de ware aard van de trollen boven. Wie eenmaal toetreedt tot het trollenrijk kan nooit meer terug. Hij zal altijd bij hen moeten blijven, menselijke gevoelens moeten vergeten.

En dat is zelfs voor Peer teveel gevraagd. Alle rijkdom die ze hem beloven, weegt toch niet op tegen zijn menszijn.

OPDRACHT GRIEG

Vooraf

Beluister uit de 'Peer Gynt Suite' van Edward Grieg: Aase's dood en ditzelfde stuk uit Peer Gynt van Alfred Schnittke.

Lees de bijpassende scène.

Benoem de verschillen.

Geef aan welke muziek je passender, dramatischer, aangrijpender vindt en leg uit waarom.

Achteraf

Hoe vond je de scène zoals De Appel die speelde? Ontroerend of niet?

Welke middelen gebruikten ze om de scène dramatisch/ontroerend te maken?

Noorwegen en Marokko

Ieder heeft wel een beeld van de landen Marokko en Noorwegen.
Bij het ene land zien we groene bossen, diepe fjorden en sneeuw.
Bij het andere denken we aan trillende lucht boven gele zandwoestijnen.
Ibsen laat Peer van Noorwegen naar Marokko vluchten.
Van het koude noorden naar het warme zuiden.
Van de armoede naar de rijkdom.
Van de trollen naar de verleidelijke woestijnnimfen.

Het probleem voor toneelmakers is :hoe maak je duidelijk waar het verhaal zich afspeelt?
In films beantwoorden de landschappen aan de beelden die men van bepaalde streken heeft. In het theater moet men het met suggesties doen. Het beeld moet in het hoofd van de toeschouwer gemaakt worden.
De aankleding, het licht, de kleur, enkele attributen, muziek kunnen allemaal meewerken om de verlangde sfeer van een bepaald land op te roepen.

Opdracht

Vooraf:

Bedenk op welke wijze jij duidelijk zou maken dat een gedeelte in Noorwegen afspeelt en een ander deel in Marokko (denk aan kleurgebruik, licht, voorwerpen, kleding).

Achteraf

- beschrijf op welke wijze Toneelgroep De Appel de verschillende plaatsen heeft duidelijk gemaakt.
- geef je oordeel over deze keuzes.

De aankleding

De opdrachten :

1 DE GROENE

Vooraf:

Ontwerp de aankleding (kleding, pruik, attributen, etc.) voor een actrice die de Groene, de trollenprinses, moet spelen.

Achteraf :

Hoe was ze 'aangekleed' in de voorstelling?

Beantwoordt dit aan jouw idee van een trol?

Waarom zouden ze voor deze kostumering gekozen hebben?

2. DE GROTE KNOPENGIETER

Vooraf:

Ontwerp de aankleding (kleding, pruik, attributen, etc.) voor een acteur die de Knopengieter moet spelen. Zorg dat subtiel aangegeven wordt dat hij de dood vertegenwoordigt.

Achteraf :

Hoe was hij 'aangekleed' in de voorstelling?

Beantwoordt dit aan jouw idee?

Waarom zouden ze voor deze kostumering gekozen hebben?

3. HET TROLLENVOLK

Maak van jezelf, je beste vriend, vriendin, vijand, leraar en/of familielid een echte trol door een foto te bewerken.

ENKELE LINKS (kies voor koppeling openen in webbrowser!)

[De foto's uit de voorstelling van Peer Gynt](#) (klik op achtergronden na de titel)

[De CKV-pagina's van Toneelgroep De Appel](#)

[Een mix van de muziek in Peer Gynt](#) (Windows Media Player nodig...)